

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1709. usque ad annum 1714

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1782

VD18 90119266

§. 20. Controversia inter Abbatem S. Udalrici & Lutheranos Augustanos
circa SS. Imagines & Insignia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67615](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67615)

imminutæ auctoritatis [tædio, seu col-
ligendi animi studio permotus, denuo
Toletum secessit, ibique sanctis operi-
bus usque ad mortem intentus, Eccle-
sias Prænestinam, Lauretanam, & Ro-
manam S. Mariæ Majoris multo ære
ditavit, raraque liberalitate & munifi-
centia pauperes, peregrinos, viduas
atque pupillos ære parato adjuvit
postremisque septem vitæ suæ annis
quatuor egentium millia quotannis clan-
culum sustentavit, tandem vero Ma-
driti die decima quarta Septembris,
annos natus septuaginta quatuor dece-
sit. Ita plerumque primarium Aulæ
ministerium Ecclesiasticis exitiale est,
dumque simul sponte Aulici & Eccle-
siastici esse volunt, utrumque esse de-
sinunt, utrumque vero cum decore
conservant, si nonnisi ad componendos
motus ac tempestates civiles *vocati*, in
Principum Aulas prodeunt.

§. XX.

*Controversia inter Abbatem S. Udal-
rici, & Lutheranos Augustanos
circa SS. Imagines & in-
signia.*

Inter plurimas Ecclesias, quas Luthe-
rani Catholicis armata Suecorum
potentia eripuerant, Augustæ Vindel-

Sæc. XVIII.
A. C. 1709.

Annot. in
facti speciem
Vid. supra
corum^{t.} 59. p. 39.

E 5

Sæc. XVIII. corum erat Ecclesia annexa Ecclesiæ
A. C. 1709. Imperiali ad S. Udalricum; ad quam,
 cum jam Anno 1458. a Joanne de
 Hohenstein Abbate pro habendis ad
 populum concionibus Monasterii ex-
 pensis erecta fuisset, usque ad Sueci-
 ca invasionem Abbates Benedictini
 præfati Monasterii ad SS. Udalricum
 & Afram jus Dominiumque & post P.
 W. Com - Possessionem semper confer-
 varunt, cujus rei signum, testimonium-
 que erant fundus in cæmeterium tunc
 conversus, Imperialis hujus Abbatix
 insignia, & Beatissimæ Virginis præ-
 fatorumque SS. Imagines utpote Eccle-
 siæ Patronorum in dictæ Ecclesiæ fron-
 tispicio depictæ, necnon Annus 1458.
 erectionis descriptus, & liber ad hanc
 Ecclesiam ingressus ac transitus pro
 Concionibus, fontisque benedictione
 necnon claves ad præfatam Ecclesiam
 apud Abbates repositæ: Hujus juris
 vigore Joannes a Giltingen Abbas apud
 sanctiorem Senatam Augustanum que-
 rebatur, dum Lutherani Anno 1609.
 inscio, inconsultoque Abbate hanc Ec-
 clesiam restaurare, præfatasque imagi-
 nes potissima ex parte deturpare, &
 vix non delere præsumperant, petit
 igitur, ut Lutherani ad restituendas
 hæc imagines auctoritate Magistratus
 adigerentur: Paruere Lutherani, præ-
 fatas

Fabri
Staats
Kanzley t. 15.
p. 690. t. 17.
p. 199. &
241.
Theatr. Eu-
rop. t. 18.
p. 162. 159.
& 629.

fatasque imagines restaurari curarunt; Sæc. XVIII.
quapropter die vigesima octava Martii A. C. 1709.
anni sequentis in Senatu Secretiori de-
cretum est, quod in controversa hac
caussa nil amplius impræsentiarum præ-
ter ordinarium recursum ad Senatum
Lutheranis imponi possit: Res in hac
decisione hæsit, eoquod hæc declara-
tio Pacis Instrumento, & usitato fabri-
candi modo magis consentanea esset,
atque Anno 1629. dicta Ecclesia Catho-
licis, proin etiam Abbati unacum cla-
vibus auctoritate Cæsarea fuerit resti-
tuta. Attamen his violenter rursus
erepta, & Anno 1648. Lutheranis ad-
judicata est, ea tamen lege, ut Catho-
licis liber ad eam transitus esset, & Lu-
therani hanc Ecclesiam, uti Anno 1624.
ita impostero, proin cum ipsis imagi-
nibus tunc ibi depictis possiderent: cum
vero hunc ipsum transitum Anno 1682.
ferrea veſte Catholicis intercludere
auderent, quarto post anno a Cæsare
indicta pecuniarum mulcta hoc impe-
dimentum tollere jussi sunt. Postea
contigit, ut Lutherani anno hujus sæ-
culi septimo hujus Ecclesiæ frontispi-
cium reparare meditarentur, ac pro-
pterea de futuræ fabricæ ratione Wili-
baldum Abbatem die octava Junii cer-
tiores redderent. Annuit ille, postu-
lans tamen, ut scriptotenus, atque
ido-

Sæc. XVIII. idonee caverent, promitterentque, se
A. C. 1709. curaturos, ut B. V. SS. Udalrici & Afræ
 Imagines, necnon Abbatix insignia,
 & Annus 1458. in frontispicio recens erigendo, prout Anno 1624. exstitit, depingerentur. Hac super re trina habebatur consultatio; Abbate autem juri suo insistente, & Lutheranis integram Templorum suorum curam sibi solis referuari opponentibus, res in controversiam adducta est. Igitur Abbas die tertia & sexta Aprilis apud Magistratum querebatur, quod Lutherani jam die decima tertia Martii non attenta oppositione interposita, & sprete nuntiatione novi operis suæ fabricæ initium facere decrevissent, quin tamen juxta statum anni normalis hoc ædificium erigere, & præfatas imagines, insignia &c. reddere intenderent, non sine maximo Abbatix, cunctorumque Parochianorum damno, quos in suis juribus, & cultu imaginum sanctarum contra Pacem religiosam turbare molirentur, quocirca hanc fabricam Magistratus inhiberet, donec idonee cavissent, quod hoc ædificium juxta pacis tenorem in pristino statu sine minimo sui, Ecclesiæque præjudicio erecturi essent. Opponebant Lutherani restitutionem in puncto Religionis, atque hujus Ecclesiæ dominium sibi, non Abbati competens:

tens: cum tamen certum esset, quod æc. XVIII.
 Abbas Anno 1459. pro horrologii in- A. C. 1709.
 dice, & 1502. pro nominando ædituo,
 & campanili erigendo consensum dare
 rogatus fuerit, Insuper Abbas cuncta
 sexdecim eorum effugia solide confuta-
 turus die decima tertia Aprilis proli-
 xum oppido scriptum Magistratui Au-
 gustano obtulit: Verum Catholici Ma-
 gistratus a Lutheranis dissidebant, &
 quidem hi fabricam inhiberi renuebant,
 isti vero usque ad causæ decisionem
 ab ædificando desisti petebant, ac pro-
 pterea die decima sexta Maij Abbati
 scriptum dederunt testimonium, signifi-
 cantes, quod, cum Lutherani sese a
 Catholico Magistratu segregantes, spre-
 ta novi operis nuntiatione, & neglecta
 inhibitione facta fabricam via facti in-
 choarint, imo ipse Gottfridus Amman
 Lutheranus Urbis Duumvir die sexta
 præfati Mensis primum lapidem posue-
 rit, Abbas iustitiam sibi ab *unico* Ma-
 gistratu administrari, sperare haud pos-
 set, proin jus suum in superiore Tribu-
 nali ad pacis Religiosæ & Cæsareorum
 jurium præscripta prosequi cogeretur.
 Hac igitur causa Viennam delata, die
 nona Julii & duodecima Septembris
 anni prioris, & hoc anno die octava
 Augusti Josephus Imperator Luthera-
 nis præcepit, ut interim Abbati de
 resti-

Sæc. XVIII. restituendis imaginibus scriptotenus
A. C. 1709. caverent, completa autem fabrica eas
 re ipsa eadem forma, qua Anno 1624.
 erant, denuo depingi curarent. Verum
 Lutherani die decima tertia Augusti
 ad Cæsarem rescribere haud veriti, quod
 Abbas *nondum satis in summario auditis*
partibus & nondum cognita ac dijudicata
caussa rescriptum Cæsareum ob- & sub-
 reptitie impetrarit: ad quod tamen a
 Cæsare die vigesima Augusti respon-
 sum, in re adeo notoria, insuperhabi-
 tis Lutheranorum effugiis ad litis pro-
 telationem excogitatis, priori sententiæ
 insistendum esse. Nihilominus Luthe-
 rani Senatores Mense Septembri & die
 decima quarta Decembris Ratisbonen-
 ses Principum A catholicorum Legatos
 exorarunt, ut hos Principes ad urgen-
 dam Cæsarei rescripti revocationem
 impellere vellent: interpellarunt quo-
 que die vigesima Junii anno sequenti
Corpus, ut vocant *Evangelicorum*, nec-
 non ipsum Cæsarem, transmissio scripto,
 in quo jura deducere, & Abbatis ratio-
 nes elidere nitebantur; sed hoc scri-
 ptum intra bimestre Abbati *communi-*
candum, nilque contra Instrumentum
 pacis, atque executionis decretum esse
 tentandum die vigesima Decembris re-
 scribatur: Enim vero Protestantes
 Imperii Status datis ad Imperatorem
 lite-

literis die vigesima tertia Decembris pe-
 tebant, ne Protestantes Augustani hac
 in caussa ulterioribus mandatis ac litis
 continuatione gravarentur: ad libel-
 lum tamen supplicem die trigesima Se-
 ptembris exhibitum Cæsareo - Aulicus
 Senatus respondit, præfatum libellum
 propter annexum scriptum Religiosæ
 paci contrarium, ac prorsus inutile
 remittendum, supplicentem vero re-
 darguendum esse, si tamen gravamina
 a Lutherano Senatu allata re ipsa existant
 tum ea esse submovenda, cunctaque
 in pristinum statum reducenda, & si
 quid gravius in contrarium fuisset at-
 tentatum, id intra bimestre esse refe-
 rendum. Cum vero Lutherani præ-
 ceptam Anno 1709. die vigesima De-
 cembris suæ refutationis communica-
 tionem contemptis Cæsareis mandatis,
 rescriptis, & identidem variis artibus
 impedire niterentur, proin respondendi
 ac refellendi copiam Abbati subtraha-
 rent, hancque litem consummata in-
 terim fabrica perennem reddere adla-
 borarent, hinc Wilibaldus Abbas die
 decima quinta Martii Anno 1710. apud
 Cæsarem desuper questus exposuit,
 quod Lutherani hac litis ac sententiæ
 dilatione freti, contra pacis leges no-
 vam fabricam, portam & ostiola tam
 intra quam supra vicinum SS. Omnium
 Sacel-

Sæc. XVIII.
 A. C. 1709.

Sæc. XVII.
A. C. 1709

Sacellum, ad quod tamen nullum ipsis jus competeret, ad extendendum Religionis suæ exercitium aperire, trabesque præcipuo dicti Sacelli muro immittere, parietem Sacello vicinum evertere, novum erigere, eumque extendere præsumperint, ac defunctorum, ex quibus fors S. Martyrum non pauci, ibidem per plura sæcula sepulcrorum ossa non sine ludibrio eruerint, ac quod quatuordecim trabes perforato ipsius Imperialis Ecclesiæ muro immittere haud dubitarint. Propterea Cæsaris jussu Lutheranis injunctum, ut hæc gravamina, si veritati constent, tollerent, nihilque innovarent: ipsi vero transmissio ad Cæsarem scripto quædam inficiabantur, alia quidem falli, excusando tamen rejecerunt. Ast Imperator die octava Augusti Lutheranis præcepit, ne causâ nondum decisa, tabulatum pegma tollerent, sed tantum spatii in erécto muro relinquerent, ut SS. Imagines, insignia &c. appingi valerent: de hujus quoque mandati executione Cæsarem intra bimestre certiorum reddere jubebantur, ne is acerbiora decernere cogeretur. Lutherani autem ad hoc nonnisi ea, quæ jam sæpius insinuabant, responderunt: quoniam vero hanc causam a Senatu Cæsareo ad Ratisbonensia Imperii comitia devolvi

Sæc. XVII.
A. C. 1709.

devolvi peterent, hinc Abbas Catholicorum Principum Oratores, ut causæ æquitati faverent, rogabat, hi quoque ad Cæsarem die decima tertia Januarii Anno 1711. supplices dederunt literas, ut iteratis ejusdem jussis Lutherani tandem morem gerere, *mandatis pœnalibus arctioribus* compellerentur, cum aperte constaret, quod *Westphalicæ pacis Instrumentum*, & præsertim annus *directorius pro Abbate ejusque Monasterio militet*, econtra autem Lutherani *studiose & pertinaciter in Abbatis præjudicium temerarie litigent*. Nec vicissim tam Senatus Lutheranus, quam Corpus, ut vocant, *Evangelicorum* feriabantur, sed Cæsaris patrociniū, & Universitatis Hallensis suffragium emendicabant, quin unquam Cæsar, vel Aulico-Imperialis Senatus ab iterata sua sententia recederent, cujus tamen executionem retardabat inopina mors Josephi I. Augustissimi Cæsaris: Anno autem 1729. die vigesima octava Maij denuo Corpus Evangelicorum contra Abbatem hanc controversiam datis ad Cæsarem literis innovare adlaborabat.

§. XXI.

Actum de abroganda clausula Articuli IV. Pacis Rysvicensis.

Hist. Eccles. Tom. LXVIII. F. Rur-